

50 LAT ZAKŁADU HISTORII WYCHOWANIA NA UNIWERSYTECIE IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

W tym roku przypada jubileusz pięćdziesięciolecia istnienia Zakładu Historii Wychowania na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Z tej okazji w dniach 25–26 września 2017 roku miały miejsce uroczyste obchody tegoż jubileuszu pod tytułem przewodnim *Wielkopolska i Wielkopole w dziejach edukacji*, którym towarzyszyło wielu znamienitych gości z całej Polski.

Uroczystość rozpoczęła się w sali Rady Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM w kampusie przy ul. Szamarzewskiego. Zainaugurowała ją przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego Obchodów Jubileuszu dr hab. Justyna Gulczyńska, prof. UAM, która przywitała licznie zgromadzonych dostojnych gości. Wśród osób, które odpowiedziały na zaproszenie, znaleźli się pełnomocnik Rektora UAM ds. rozwoju i zarządzania strategicznego prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik, dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM prof. zw. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, władze dziekańskie Wydziału Studiów Edukacyjnych: prof. zw. dr hab. Magdalena Piorunek, prof. zw. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosik, dr hab. Waldemar Segiet, prof. UAM, a także Janina Michalska – żona pierwszego kierownika Zakładu Historii Wychowania prof. dr. hab. Stanisława Michalskiego (1928–1990). Wśród kilkudziesięciu przybyłych gości byli przedstawiciele środowisk akademickich z wielu polskich miast: Warszawy, Krakowa, Gdańska, Torunia, Poznania, Białegostoku, Bydgoszczy, Szczecina, Łodzi, Wrocławia, Tomaszowa Mazowieckiego i Katowic.

Profesor Zbyszko Melosik odczytał listy gratulacyjne od J. M. Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza prof. zw. dr. hab. Andrzeja Lesickiego, a także od przewodniczącego Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN prof. zw. dr. hab. Bogusława Śliwerskiego. Zabierając głos jako wiceprzewodniczący Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN, prof. Zbyszko Melosik podkreślił dynamiczny i ciągły rozwój organizacyjny i naukowy Zakładu, a także kontynuację zapoczątkowanej przez prof. dr. hab. Stanisława Michalskiego otwartości na nowe idee badawcze.

Dziekan profesor Agnieszka Cybal-Michalska witając gości na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM, podkreśliła ogromną rolę kontekstu historycznego w badaniach pedagogicznych oraz znaczący wkład, jaki w rozwój polskiej i światowej pedagogiki wnieśli pracownicy i współpracownicy Zakładu Historii Wychowania. Na ręce obecnego kierownika Zakładu prof. zw. dr. hab. Wiesława Jamrożka złożyła serdeczne gratulacje w imieniu całej społeczności Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM.

Profesor Wiesław Jamrozek powitał zgromadzonych na sali gości i podziękował za tak liczne przybycie. W swoim wystąpieniu przypomniał dzieje badań z zakresu dziejów wychowania w poznańskim ośrodku naukowym, przytaczając słowa zmarłego w 2000 r. polskiego historyka wychowania prof. Jana Hellwiga, iż to właśnie w Poznaniu i w Gnieźnie pojawiły się pierwsze dysputy na temat wpływu zdarzeń historycznych na kształtowanie się modelu wychowawczego i koncepcji szkoły. Problematyka wychowawcza oraz jej przeszłość omawiane były także w poznańskim Lubrancianum – Akademii utworzonej w 1519 roku przez biskupa Jana Lubrańskiego, a także w założonym w środowisku profesorów (w 1573 r.) Kolegium Jezuickim. Natomiast pierwsze poważniejsze publikacje traktujące o dziejach edukacji ukazały się na ziemiach polskich w latach czterdziestych XIX w. właśnie w Poznaniu, m.in. *Stan oświecenia w Polsce* (1841) autorstwa Hugo Kołłątaja czy *Chowanna, czyli system pedagogiki narodowej jako umiejętności wychowania, nauki i oświaty, słowem wykształcenia naszej młodzieży* (1842) Bronisława Ferdynanda Trentowskiego, w którym to dziele trzecia część jest poświęcona powszechnym dziejom wychowania. Znaczącą rolę w rozwoju polskiej myśli pedagogicznej niewątpliwie odegrał również pochodzący z Wielkopolski Antoni Karbowski, pierwszy polski uczonec, który w 1905 r. habilitował się z historii wychowania.

Odnosząc się do genezy systematycznych badań w dziedzinie historii wychowania, prof. Wiesław Jamrozek wskazał, iż zostały one podjęte po odzyskaniu przez Polskę niepodległości – wtedy to na działającej w ramach utworzonej w 1919 r. Wszechnicy Piastowskiej, pierwszej w Polsce Katedrze Pedagogiki i Dydaktyki, badania nad dziejami edukacji prowadzili między innymi pierwsi kierownicy Katedry: Antoni Danysz (1853–1925), Bogdan Nawroczyński (1882–1974), a także ks. Karol Mazurkiewicz (1881–1942) i Stanisław Tync (1889–1964). W okresie powojennym do grona historyków wychowania dołączyli m.in. Marian Wachowski (1903–1970), Tadeusz Strumiłło (1884–1958) oraz Jan Stoiński (1904–1984), a także kolejni kierownicy poznańskiej uniwersyteckiej Katedry Pedagogiki: Stefan Wołoszyn (1911–2004) oraz Józef Kwiatek (1911–1964). W latach pięćdziesiątych do grona poznańskich badaczy dziejów wychowania dołączył wspomniany Stanisław Michalski, który w 1967 r. objął funkcję pierwszego kierownika Zakładu Historii Wychowania i Organizacji Szkolnictwa, działającego w ramach Katedry Pedagogiki Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Stanisław Michalski, uznany powszechnie za twórcę „poznańskiej szkoły historii wychowania”, kierował Zakładem

Pracownicy Zakładu Historii Wychowania UAM.

nieprzerwanie do dnia swej śmierci 9 grudnia 1990 r., w swojej pracy badawczej uwagę poświęcając najnowszej myśli pedagogicznej. W latach 1991–2000 kierownictwo Zakładu Historii Wychowania powierzono Janowi Hellwigowi (1931–2000), którego zainteresowania badawcze koncentrowały się wokół problematyki dziejów wychowania w XIX i XX stuleciu. W tym okresie trzon kadry badawczej tworzyli Wiesław Jamrozek i Dorota Żołądz (D. Żołądz-Strzelczyk) oraz Waldemar Bojarski i Justyna Gulczyńska. Od 2001 r. funkcję kierownika Zakładu pełni Wiesław Jamrozek, koncentrujący swoje zainteresowania naukowo-badawcze m.in. wokół dziejów myśli praktyki edukacyjnej XIX i XX wieku. Zespół pracowników w pierwszym okresie kierowania Zakładem przez W. Jamrozka tworzyli: profesor Dorota Żołądz-Strzelczyk oraz doktorzy – Edyta Głowacka-Sobiech, Justyna Gulczyńska, Katarzyna Kabacińska (K. Kabacińska-Łuczak), Krzysztof Ratajczak i przejściowo Agnieszka Gromkowska-Melosik, a także doktoranci – Joanna Kowalska, Robert Jankowiak, Sylwia Hubicka, Kamilla Łozowska oraz późniejsi doktorzy – Mikołaj Brenk, Michał Nowicki i Konrad Nowak-Kluczyński.

Następnie prof. zw. dr hab. Wiesław Jamrozek zaprezentował aktualny stan zainteresowań naukowych i badań prowadzonych przez obecnych pracowników Zakładu Historii Wychowania. Rozpoczął od pracującej w Zakładzie od 1980 r. profesor zwyczajnej Doroty Żołądz-Strzelczyk, należącej do grona najbardziej rozpoznawalnych polskich historyków edukacji, do której zainteresowań badawczych należą m.in. dziecko i dzieciństwo w dawnej Polsce, podróże edukacyjne

w okresie staropolskim, dzieje szkolnictwa w Wielkopolsce, edukacji kobiet oraz dzieje zabawek i zabaw dziecięcych. Z kolei związana z Zakładem od 1996 r. dr hab. Justyna Gulczyńska, prof. UAM, zajmuje się dziejami edukacji od końca XIX w., a za szczególne pole badawcze obrała nauczyciela w okresie Polski Ludowej. Formalnie związana z Zakładem od 1997 r. jest dr hab. Edyta Głowacka-Sobiech, prof. UAM, w swojej pracy naukowej poświęcająca wiele uwagi problematyce dziejów organizacji dziecięco-młodzieżowych, dziejom edukacji kobiet oraz szeroko pojętej tematyce genderowej. Rok później, tj. w 1998 r., z Zakładem związał się dr Krzysztof Ratajczak, specjalizujący się w dziejach edukacji i kultury w wiekach średnich, będący także sekretarzem redagowanego w Zakładzie „Biuletynu Historii Wychowania”. Kolejno – w roku 2000 – do Zakładu dołączyła dr Katarzyna Kabacińska-Łuczak, zajmująca się problematyką dziejów dziecka oraz dziejów zabaw i zabawek dziecięcych, pełniąc obecnie funkcję sekretarza „Studiów Edukacyjnych” – czasopisma wydawanego przez Wydział Studiów Edukacyjnych UAM i znajdującego się na liście czasopism międzynarodowych ERIH. Od 2006 r. w Zakładzie jest obecny dr Mikołaj Brenk, specjalizujący się w tematyce dziejów opieki społecznej i pracy socjalnej w Polsce w XX wieku. W 2007 r. dołączył do naukowego zespołu dr Michał Nowicki, który swoje zainteresowania skupił przede wszystkim na dziejach edukacji szkolnej w Wielkopolsce okresu staropolskiego. Najmłodszym stażem pracownikiem Zakładu jest natomiast dr Konrad Nowak-Kluczyński, koncentrujący swoje zainteresowania naukowo-badawcze wokół dziejów pedagogiki na poznańskim uniwersytecie.

Następnie przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego oddała głos prof. dr. hab. Krzysztofowi Jakubiakowi z Uniwersytetu Gdańskiego, który wygłosił laudację, oddając hołd i cześć poprzednikom w pełnionej funkcji kierownika Zakładu Historii Wychowania – prof. Stanisławowi Michalskiemu oraz prof. Janowi Hellwigowi. Zwracając się do znamienitych gości, profesor Krzysztof Jakubiak podkreślił, że większość obecnych ich znała, a wielu było ich doktorantami i współpracownikami. Odnosząc się do czasów współczesnych, zauważył, że Zakład był i jest otwarty na współpracę z historykami wychowania z całej Polski. Wskazał, iż w ostatnich kilkunastu latach poszerzył się zakres zainteresowań naukowych Zakładu, obejmujący wielkie spektrum problematyki, zwłaszcza społecznej historii wychowania (dzieje dziecka i dzieciństwa, edukacja kobiet, historia skautingu, biografistyka edukacyjna i in.). Ponadto podkreślił, że Zakład jest organizatorem corocznego seminarium naukowego, odbywającego się od kilkunastu lat w Obrzycku, które łączy elementy integracyjne z solidnym warsztatem dla historyków edukacji.

Po wygłoszonej laudacji do głosu poproszeni zostali goście przybyli z ośrodków akademickich z całej Polski. Gratulacje wygłosili między innymi: dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk, prof. UŚ, dr hab. Aleksandra Boroń, prof. UAM, prof. dr hab. Stefania Walasek, dr hab. Elżbieta Magiera, prof. US, dr hab. Grzegorz Michalski, prof. UŁ, dr hab. Iwonna Michalska, prof. UŁ, dr hab. Joanna Król, prof. US, dr hab. Katarzyna Dormus, prof. UP, dr hab. Janina Kamińska,

Sala obrad.

prof. dr hab. Julian Dybiec, dr Urszula Wróblewska, dr Monika Nawrot-Borowska. Następnie głos zabrała Janina Michalska, wdowa po śp. Stanisławie Michalskim – pierwszym kierowniku Zakładu Historii Wychowania. Odczytano także adresy z gratulacjami nadane przez dr hab. Hannę Markiewiczową, prof. APS oraz dr hab. Katarzynę Segiet, prof. UAM.

Kolejny punkt programu stanowiły wykłady wygłoszone w ramach uroczystej konferencji naukowej *Myśl edukacyjna wczoraj i dziś*. Jako pierwsza zabrała głos dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, która swoje rozważania oparła o intrygujące motto: *nie teoria jest dobra ale dobra teoria*. Z kolei prof. dr hab. Zbyszko Melosik zaprezentował socjalizacyjną rolę myśli edukacyjnej w oparciu o doświadczenia amerykańskie ostatnich dziesięcioleci. Ostatnia prelekcja – poświęcona reformie uniwersytetu w czasach KEN w koncepcjach poznańskiej i krakowskiej – została wygłoszona przez prof. dr hab. Kalinę Bartnicką.

Następnym momentem, który zobrazował uczestnikom uroczystości dzieje Zakładu, był pokaz prezentacji multimedialnej przygotowany przez adiunktów Zakładu Historii Wychowania – dr. Konrada Nowaka-Kluczyńskiego i dr. Mikołaja Brenka. Pokaz archiwalnych fotografii był przeglądem pierwszych/kolejnych lat funkcjonowania Zakładu, życia naukowo-badawczego, dydaktycznego i orga-

nizacyjnego (obrony prac dyplomowych, zebrania grantowe), organizacji i uczestnictwa w konferencjach, seminariach i spotkaniach, a także aktywności poszczególnych pracowników.

Wydarzeniem kończącym pierwszą część obchodów była promocja książki przygotowanej z okazji pięćdziesięciolecia istnienia Zakładu Historii Wychowania – *Wielkopolska i Wielkopole w dziejach polskiej edukacji*, pod redakcją naukową dr hab. Edyty Głowackiej-Sobiech, prof. UAM i dr Katarzyny Kabacińskiej-Łuczak, wydanej przez Wydawnictwo Naukowe UAM. Redaktorki podziękowały autorom oraz nieobecnemu recenzentowi – prof. dr. hab. Romualdowi Grzybowskiemu, omówiły strukturę książki i proces jej tworzenia, a także wręczyły każdemu z uczestników pamiątkowy egzemplarz.

Drugą część obchodów jubileuszu rozpoczęło uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej dedykowanej Profesorowi Stanisławowi Michalskiemu, która została umieszczona w Collegium im. Floriana Znanińskiego. Następnie zaproszeni goście mieli okazję wziąć udział w koncercie Chóru Kameralnego UAM pod batutą prof. Krzysztofa Szydzisza. Po tej uczcie duchowej odbyła się uroczysta kolacja, której towarzyszył koncert pt. *Wieczór z Sinatrą* w wykonaniu Juliana Kuczyńskiego oraz Filipa Chojnackiego.

Fot. J. Kazimierzak

Promocja książki wydanej z okazji jubileuszu pięćdziesięciolecia.

Uroczystości towarzyszyły dwie wystawy prezentujące dorobek poznańskich historyków wychowania. Wystawa publikacji zakładowych prezentowała bogaty dorobek pracowników Zakładu Historii Wychowania – przypomniano dzieła prof. S. Michalskiego oraz prof. J. Hellwiga, zaprezentowano także najnowsze książkowe osiągnięcia. Druga wystawa pt. *Pracownicy Zakładu*... zawierała pamiątkowe fotografie składu osobowego Zakładu – tego sprzed lat oraz obecnego.

W drugi dzień uczestnicy jubileuszu wzięli udział w *Warsztatach tumskich*, przygotowanych przez adiunktów Zakładu Historii Wychowania – dr. Krzysztofa Ratajczaka oraz dr. Michała Nowickiego. Niezwykle zajmujący program wypełniło zwiedzanie Katedry i jej podziemi, zapoznanie się z ofertą Muzeum Archidiecezjalnego mieszczącego się w budynku dawnej Akademii Lubrańskiego, a także prezentacja oryginalnych materiałów źródłowych do dziejów edukacji w Wielkopolsce w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Kulminacją tego dnia było zwiedzanie Rezerwatu Archeologicznego Genius Loci, Bramy Poznania – Interaktywnego Centrum Historii Ostrowa Tumskiego (ICHOT) oraz Śródki. Ponadto podczas obchodów jubileuszu w murach uczelni odbyło się posiedzenie Prezydium Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

MIKOŁAJ BRENK
KONRAD NOWAK-KLUCZYŃSKI
Poznań